

ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง

วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
หรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

เล่มที่ 13

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ที่มีความบกพร่อง ทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ หากครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะเพียงพอสำหรับการสร้างโอกาสและจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงสามารถเรียนรู้และค้นคว้าได้จากหลายแห่งโดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ และแนวคิดการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

หลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พุทธศักราช 2561 ได้ออกแบบให้ผู้เข้าอบรมศึกษาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง ก่อนเข้ารับการทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน หากมีผลการทดสอบผ่านเกณฑ์สามารถเข้ารับการอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการนิเทศ ติดตามผล เพื่อเติมเต็มและแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับคนพิการในสถานศึกษา เมื่อมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พุทธศักราช 2561 จึงมีการปรับสาระให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ และปรับเปลี่ยนให้ส่วนราชการเป็นหน่วยงานจัดอบรม

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ คณะทำงาน ที่ได้ร่วมกันปรับปรุง พัฒนาชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเองฉบับนี้จะอำนวยความสะดวกให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเจตนารมณ์

(นายสุเทพ ชิตยวงษ์)

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

รักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

ชุดเอกสารศึกษด้วยตนเอง วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มนี้ ได้รวบรวมเนื้อหาจากเอกสาร บทความ ของนักการศึกษาพิเศษสาขาบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ครูและบุคลากรที่สนใจควรทราบ เช่น ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความหมาย ลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์และอื่น ๆ เพื่อให้ครูและผู้สนใจนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น พร้อมทั้งนำเสนอแนวทาง ความรู้ แนะนำแก่ผู้ปกครองต่อไป

คณะทำงาน

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำชี้แจง

แนวทางการใช้ชุดเอกสารศึกษด้วยตนเอง

หน่วยที่ 1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์.....	1
	ความหมาย.....	1
	ลักษณะและประเภทของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์.....	1
	ประวัติความเป็นมาทางการศึกษา.....	4
หน่วยที่ 2	หลักการ เทคนิค วิธีการช่วยเหลือและการจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์.....	5
	การประเมิน คัดกรองเบื้องต้น เพื่อทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหา วางแผนช่วยเหลือ.....	5
	หลักการการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม/แรกพบ และเทคนิควิธีการในการช่วยเหลือ.....	6
	การจัดการพฤติกรรมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์.....	9
	การจัดการเรียนรู้สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์.....	10
	นวัตกรรมและเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ	12
	การวัดผลประเมินผล.....	17
	กรณีศึกษา.....	21
	สรุปสาระสำคัญ	22
	แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องศึกษา	
	บรรณานุกรม	
	แบบทดสอบท้ายบท	
	แบบเขียนสะท้อนคิด	
	ภาคผนวก	

แนวทางการใช้ชุดเอกสารศึกษด้วยตนเอง

ท่านที่ศึกษาเอกสารควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ศึกษาขอบข่ายของเนื้อหาสาระสำคัญ และจุดประสงค์
2. ศึกษาขอบข่ายของเนื้อหาและทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างละเอียด
3. ศึกษาแหล่งความรู้เพิ่มเติม
4. โปรดระลึกไว้เสมอว่าการศึกษาจากเอกสารด้วยตนเองเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาความรู้ด้านการศึกษาพิเศษเท่านั้น ควรศึกษาค้นคว้าและหาประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม

หน่วยที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

ความหมาย

ความหมายตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ และตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้ สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด

บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทาง พฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด เช่น โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า โรคสมองเสื่อม เป็นต้น

ลักษณะและประเภทของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

การศึกษาพฤติกรรมของเด็ก อาจกระทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความสนใจและจุดมุ่งหมายของผู้ศึกษา จากการศึกษาผลงานการวิจัยของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาจำนวนมาก อาจจำแนกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาออกได้ 2 ประเภท คือ พฤติกรรมที่เกิดจากความขัดแย้งภายในตัวเด็กเองและพฤติกรรมที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก การก้าวร้าวและก่อกวน การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ และการปรับตัวที่ไม่ถูกต้อง เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างเด็ก กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ส่วนความวิตกกังวล การมีปมด้อย การหนีสังคม ความผิดปกติทางการเรียน มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งภายในตัวเด็กเอง ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดดังนี้

1. การก้าวร้าว - ก่อกวน บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ มักแสดงออกในทางก้าวร้าว ก่อกวนความสงบสุขของผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกในทางก้าวร้าว อาจรวมไปถึงการแสดงออกซึ่งความโหดร้าย ทารุณสัตว์ ชกต่อย ทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่น ข่มขู่ คุกคาม หิวรื้อรัง กระตืบเท้า ไม่เคารพเชื่อฟังครูและพ่อแม่ ฝ่าฝืนคำสั่งของครูหรือพ่อแม่ เด็กที่มีพฤติกรรมในลักษณะนี้มักมีความ ขัดแย้งกับคนใกล้เคียง พฤติกรรมอาจรุนแรงขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข

2. การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ หมายถึง การไม่อยู่นิ่ง เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาโดยปราศจากจุดหมาย เด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม อาจมีพฤติกรรมในลักษณะนี้ นอกจากนี้ยังมีความสนใจสั้น สนใจบทเรียน

ได้ไม่นาน ขาดสมาธิในการเรียน หันเหความสนใจไปสู่สิ่งอื่นได้ง่าย เด็กที่มีการ เคลื่อนไหวที่ผิดปกตินี้ อาจมี ปัญหาการก้าวร้าวร่วมด้วยก็ได้ การศึกษาโดยโรบิน (Robins: 1980, อ้างถึง ในกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาการศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10. 2550) พบว่ามีเด็กประเภทนี้ ประมาณ 1% - 5% ของ ประชากรในวัยประถมศึกษา

3. ความวิตกกังวลและปมด้อย บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ อาจไม่กล้าพูด กล้าแสดงออกในชั้นเรียน บางคนมีความประหม่าอย่างเห็นได้ชัดเมื่อจำเป็นต้องออกไปรายงานหน้าชั้น บางคนมีอาการตัวร้อนและเป็นไข้เมื่อถึงเวลาไปโรงเรียน บางคนขาดความมั่นใจในตนเอง บางคนร้องไห้บ่อย พฤติกรรมเหล่านี้จัดเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความวิตกกังวล หรือเกิดจากปมด้อยของแต่ละบุคคล เด็กที่มี พฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมแต่ความรุนแรงของพฤติกรรม ในแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันไป พฤติกรรมที่ค่อนข้างรุนแรงและสม่ำเสมอเท่านั้นจึงจัดเป็น พฤติกรรมของ เด็กที่ต้องได้รับการบริการทางการศึกษาพิเศษ

4. การหนีสังคม การหนีสังคมหรือการปลีกตัวออกจากสังคม เป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนอย่างหนึ่ง ของเด็ก สังเกตได้จากการที่เด็กไม่พูดคุย ไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เด็กประเภทนี้ มีลักษณะเป็นคนขี้อาย พูดไม่เก่ง ไม่กล้าพูดต่อหน้าสาธารณชน ไม่กล้าพูดในที่ประชุม บางคนเป็นคนเจ้าอารมณ์ เด็กเหล่านี้ขาดทักษะที่จำเป็นในการติดต่อกับผู้อื่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเองในด้านการพูด เด็กจึงชอบอยู่ คนเดียว ทำงานคนเดียว เด็กเหล่านี้อาจมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นได้ แต่มักเป็นไปในลักษณะแสดงอาการก้าวร้าว ไม่มีวุฒิภาวะ หรือไม่ก็แสดงพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม

5. ความผิดปกติในการเรียน สังคมมักกำหนดว่าหน้าที่สำคัญของเด็กคือการเรียน เด็กที่มีผลการเรียน ดี มักเป็นที่ชื่นชอบของครู ผู้ปกครอง และเพื่อน เด็กที่เรียนไม่ดีอาจไม่ได้รับการยกย่องเท่าที่ควร ซึ่งมีผลต่อ การปรับตัวของเด็ก เด็กที่เรียนไม่ดีอาจกลายเป็นเด็กที่มีปัญหา การศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมากระบุว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมมีผลการเรียนต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอ่าน การสะกดคำ และคณิตศาสตร์

6. โรคสมาธิสั้น แบ่งเป็น 4 ประเภท

6.1 สมาธิสั้น (Inattention) จะมีอาการไม่สนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้นาน ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสาระ หรือรายละเอียด วอกแวก ถูกรบกวน จากตัวกระตุ้นหรือที่เรียกว่า "สิ่งเร้า" ภายนอกได้ง่าย ทำให้ขาดความ รับผิดชอบจึงเป็นอุปสรรคในการเรียนและการทำงานในวัยผู้ใหญ่

6.2 ชุกชน/อยู่ไม่นิ่ง (Hyperactivity) มีอาการชุกชนมากผิดปกติ อยู่ไม่นิ่ง รบกวนผู้อื่น สามารถ เคลื่อนไหวหรือทำอะไรได้ทั้งวันโดยไม่เหน็ดเหนื่อย ในวัยผู้ใหญ่อาการชุกชนจะหายไปแต่จะอยู่ไม่นิ่ง

6.3 หุนหันพลันแล่น (Impulsiveness) มีอาการไม่ยั้งคิด ไม่อดทน รอคอยไม่เป็น ไม่คิดก่อนพูด หรือก่อนทำ เบื่อง่าย ควบคุมตนเองให้อยู่ในกฎกติกาหรือระเบียบได้ยาก หงุดหงิดโมโหง่าย ทำให้อยู่ร่วมใน ครอบครัว สังคมโรงเรียน และสังคมภายนอกได้ยาก

6.4 อาการผสม 2 แบบ หรือ 3 แบบ ตามข้างต้น ซึ่งทำให้มีอาการมากขึ้น ทำให้เกิดความยากลำบาก ในการช่วยเหลือมากขึ้น

การตัดสินว่าเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมนั้น ควรพิจารณาความรุนแรงและความสม่ำเสมอของพฤติกรรมควบคู่กันไปด้วย เด็กอาจมีพฤติกรรมเพียงข้อเดียวหรือหลายข้อตามที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็อาจจัดว่าเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมได้ การตัดสินใจควรมีเกณฑ์เป็นหลักในการพิจารณาควบคู่กันไป

สาเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บุคคลมีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ประกอบด้วย

1. อาจเกิดจากความผิดปกติทางร่างกาย เช่น ได้รับบาดเจ็บทางสมอง หรือความผิดปกติทางกายภาพอื่น ๆ
2. สาเหตุทางจิตวิทยา เป็นสาเหตุเฉพาะตัวบุคคล อาจไม่สามารถปรับอารมณ์และปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้
3. สาเหตุมาจากสภาพแวดล้อม
 ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้เช่นคนอื่น ๆ
 สภาพครอบครัวไม่อบอุ่น แยกแยก ขาดความสุข
 การอบรมเลี้ยงดู ขาดการเอาใจใส่หรือรังเกียจ เด็กมีความคับข้องใจ มีความเก็บกดทางอารมณ์ตั้งแต่เกิด
 ปลอ่ยให้คนอื่นดูแล ทอดทิ้ง
4. โรค Hyper Active และ Autism ไม่รู้สาเหตุ (อรอนงค์ เย็นอุทก: 2536, อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาการศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10. 2550)
5. โรคสมาธิสั้น (อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาการศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลสมาธิสั้น เล่มที่ 17 : 2550)
 พันธุกรรม มีการถ่ายทอดถึงลูกหลาน
 สารสื่อประสาท ทำงานไม่สมบูรณ์
 สมองส่วนหน้าทำงานผิดปกติ มีผลทำให้ควบคุมสมาธิยาก ขาดการคิดก่อนทำ ควบคุมการหุนหันพลันแล่นไม่ได้หรือเป็นไปอย่างยากลำบาก
 สมองถูกทำให้เสียหาย เช่น การขาดออกซิเจน การติดเชื้อในระหว่างตั้งครรภ์ การบาดเจ็บระหว่างคลอด เยื่อหุ้มสมองอักเสบเหล่านี้ เป็นต้น
 การไหลเวียนของโลหิตในสมองผิดปกติ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมาธิ
 คลื่นไฟฟ้าในสมองผิดปกติ หรือไม่สมดุล
 สารเสพติดทุกประเภท พ่อแม่ที่ใช้สารเสพติดเป็นประจำก่อนการตั้งครรภ์หรือระหว่างตั้งครรภ์
 สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
 สาเหตุอื่น ๆ เช่น มารดาเครียดหรือไม่สมบูรณ์ระหว่างตั้งครรภ์ เป็นต้น

ตารางแสดงลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

ลักษณะของพฤติกรรม	ความรุนแรงของพฤติกรรม	
	ปานกลาง	มาก (รุนแรง)
1. การก้าวร้าว-ก่อกวน	ชกต่อย ทำร้ายร่างกาย โกรธจัด ฝ่าฝืนกฎระเบียบ ข่มขู่ คุกคามผู้อื่น ไม่เคารพยำเกรง ทำลายข้าวของ	ทำร้ายตนเอง ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ทำลายข้าวของเสียหาย
2. การเคลื่อนไหวผิดปกติ	อยู่นิ่งไม่ได้ ลุกโล่ลุกกลน ขาดความสนใจในบทเรียนหรือสิ่งที่อยู่รอบตัว ติดตามมาด้วยการก้าวร้าว และก่อกวนสมาธิของผู้อื่น	มีการเคลื่อนไหวที่แปลก ๆ และ ช้า ๆ ในลักษณะเดิม
3. ความวิตกกังวล ปมด้อย	ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หลีกเลียงสถานการณ์บางอย่าง ร้องไห้บ่อย ๆ มีความวิตกกังวลสูง ความสามารถด้านทักษะเสื่อมลง	แสดงความผิดหวังอย่างรุนแรง ต่อ ความเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย
4. การหนีสังคม	ไม่พูดคุยกับเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิด ไม่ยอมพบเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิด ปฏิเสธทุกคนที่เกี่ยวข้อง	เหมือนกันกับข้อความด้านซ้าย เพียงแต่รุนแรงกว่า
5. ความผิดปกติทางการเรียน	ผลการเรียนต่ำลงทุกวิชา ความสามารถทางสมองเสื่อมลง	สมองเฉื่อยชา ความจำเสื่อม มีความบกพร่องทางภาษา

ประวัติความเป็นมาทางการศึกษา

บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ถ้าหากไม่มีความบกพร่องอื่นซ้อน จะไม่ปรากฏความบกพร่องทางกายที่ทำให้คนทั่วไปมองเห็นถึงความผิดปกติ ต่อเมื่อแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาแล้วจึงจะเห็นได้ชัดว่ามีปัญหาพฤติกรรมที่มีปัญหามีมากมายหลายรูปแบบที่ทำให้ตนเองและคนรอบข้างได้รับความเดือดร้อน หากปล่อยให้พฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยไม่ได้รับการแก้ไข อาจกลายเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงยากแก่การช่วยเหลือได้ อันเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

ในประเทศไทยยังไม่มีโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์โดยเฉพาะ ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงแทรกอยู่ทั่วไปในโรงเรียน จึงเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องศึกษาปัญหาของเด็กในชั้นเรียน พร้อมทั้งหาทางช่วยเหลือเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก โดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลาย ๆ วิธีรวมกันให้เด็กสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ อันจะเกิดประโยชน์แก่ทั้งตัวเด็กเอง และประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ: 2541 : อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาการศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10. 2550)

หน่วยที่ 2

หลักการ เทคนิค วิธีการช่วยเหลือและการจัดการศึกษา สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ การประเมิน คัดกรองเบื้องต้น เพื่อทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหา วางแผนช่วยเหลือ

เด็กจะต้องได้รับการทดสอบทางพฤติกรรม ผู้ทดสอบอาจเป็นนักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษ หรือ ครูแนะแนว โดยใช้เครื่องมือเดียวหรือหลายเครื่องมือก็ได้

1. Devereux Rating Scale
2. Quay-Peterson Behavior Problem Checklist
3. Ottawa School Behavior Checklist
4. Walker Problem Behavior Identification Checklist
5. Child Behavior Rating Scale
6. Recorded Teacher Observations

เมื่อครูได้ข้อมูลการทดสอบแล้ว สามารถคัดแยกเพื่อดูว่าเด็กมีปัญหาหรือไม่ โดยมีวิธีการคัดแยกหลายวิธี ดังนี้

1. การสังเกต
2. การบันทึกพฤติกรรม
3. การศึกษาประวัติเด็ก
4. การ让孩子เขียนอัตชีวประวัติ
5. การสัมภาษณ์
6. การทดสอบหรือการสอบ

นอกจากนี้เด็กจะต้องได้รับการทดสอบ ดังต่อไปนี้ด้วย

1. การตรวจสุขภาพโดยแพทย์แผนปัจจุบัน
2. การทดสอบทางสายตา
3. การทดสอบทางการได้ยิน
4. การทดสอบทางภาษาและการพูด
5. การทดสอบทางจิตวิทยา ได้แก่ การทดสอบสติปัญญา การวัดบุคลิกภาพ
6. การทดสอบทางการศึกษา ได้แก่ การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. การทดสอบทางจิตแพทย์

หลักการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม/แรกพบ และเทคนิควิธีการในการช่วยเหลือ

หลักการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม/แรกพบ และเทคนิควิธีการในการช่วยเหลือสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ มีดังนี้

การปรับพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) เป็นขบวนการในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของเด็ก จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตลอดจนการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์

วิธีปรับพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรมมีหลายวิธี แต่จะกล่าวพอสังเขป เพียง 10 วิธี ดังต่อไปนี้

1. แรงเสริมเชิงบวก (Positive Reinforcement)

แรงเสริมเชิงบวก หมายถึง ขบวนการที่ส่งเสริมพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซ้ำอีก เมื่อได้รับคำชมเชยหรือรางวัล ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำเร็จ ครูพูดว่าเก่ง ดี วิเศษ ยอดเยี่ยม ดีมาก เป็นต้น อุปกรณ์เสริมแรงที่เป็นสิ่งของอาจได้แก่ อาหาร เช่น ลูกกวาด อมยิ้ม เป็นต้น ของเล่น เช่น ตุ๊กตา ลูกหิน ดินน้ำมัน เป็นต้น การให้แรงเสริมควรให้อย่างสม่ำเสมอในตอนแรก ควรลดแรงเสริมลงและให้แรงเสริมเป็นครั้งคราวเท่านั้นเมื่อพฤติกรรมคงที่แล้ว

2. แรงเสริมเชิงลบ (Negative Reinforcement)

แรงเสริมเชิงลบ หมายถึง ขบวนการที่ส่งเสริมพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซ้ำอีก เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงสภาวะที่เด็กไม่พึงพอใจ ตัวอย่างเช่น “ครูบอกกับนักเรียนว่า แบบฝึกหัดคณิตศาสตร์มี 2 ตอนหากใครทำตอนแรกถูกหมด ก็ไม่ต้องทำแบบฝึกหัดตอนที่ 2 นักเรียนจึงตั้งใจทำแบบฝึกหัดตอนแรกถูกหมด และทำอย่างดีให้คำตอบถูกหมด เพื่อหลีกเลี่ยงการทำแบบฝึกหัดตอนที่ 2 ดังนั้นแบบฝึกหัดตอนที่ 2 เป็นแรงเสริมเชิงลบ เพราะเป็นสิ่งที่เด็กต้องการหลีกเลี่ยง แต่แบบฝึกหัดตอนที่ 2 นี้ ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. การหยุดยั้ง (Extinction)

เป็นการงดให้รางวัล งดให้ความสนใจต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ครูควรให้แรงเสริมแก่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ควบคู่กันไปด้วย เช่น เมื่อเด็กลุกจากที่นั่ง ครูแสดงอาการไม่สนใจ แต่เมื่อเด็กนั่งเรียบร้อยครูจะชม เป็นต้น การเพิกเฉยของครูเหมาะสมสำหรับพฤติกรรมที่ไม่รุนแรงเท่านั้น วิธีนี้ไม่เหมาะสมสำหรับพฤติกรรมที่รุนแรง เช่น การชกต่อย ซึ่งครูควรหยุดพฤติกรรมนี้ทันที

4. เบี้ยอรณกร (Token Economy)

เหรียญรางวัล เป็นการสะสมเหรียญหรือคะแนน เพื่อให้เด็กมีสิทธิได้รับรางวัลอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือกระทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ โดยครูกำหนดคะแนนหรือเหรียญเป็นระดับต่าง ๆ แต่ละระดับมีรางวัลแตกต่างกัน เช่น ครูจะให้คะแนนแก่นักเรียนทุกครั้งที่ทำงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนดให้ และให้อีก 1 คะแนน หากนักเรียนไม่ลุกออกจากที่นั่งในเวลาที่กำหนด ถ้าใครสะสมคะแนนได้ 10 คะแนน ครูจะมีรางวัลให้

เป็นรูปโลก 1 แผ่น หากนักเรียนสะสมคะแนนได้ 20 คะแนน จะได้สมุด 1 เล่ม 30 คะแนน ครูให้เล่นเกมในช่วงว่าง และ 40 คะแนน เด็กจะได้ดูวิดีโอในเวลาพิเศษ เป็นต้น การให้รางวัลควรจัดตามระดับความสำคัญของรางวัล และการให้คะแนนควรให้สำหรับพฤติกรรมที่เด็กสามารถทำได้

5. การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิด (Overcorrection)

เป็นการแก้ไขผลการกระทำของเด็ก และแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำได้ เช่น เด็กคนหนึ่งคว่ำโต๊ะเรียนในห้องเรียน จนโต๊ะเรียนระเกะระกะเต็มไปหมด ครูจึงสั่งให้เด็กจัดตั้งโต๊ะให้เป็นระเบียบเหมือนเดิม ยิ่งไปกว่านั้นครูยังให้นักเรียนคนนี้ทำความสะอาดโต๊ะทุกตัวอีกด้วย จะเห็นได้ว่าเทคนิคการปรับพฤติกรรมนี้มี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือ เด็กจะต้องแก้ไขผลการกระทำของตนเสียก่อน เช่น จัดโต๊ะเข้าที่ให้เรียบร้อย ส่วนขั้นที่ 2 เป็นการให้เด็กทำในสิ่งที่ดีแต่เด็กอาจไม่ชอบ เช่น การทำความสะอาดโต๊ะเรียนทุกตัวในห้องเรียน เป็นต้น การให้เด็กกระทำเช่นนี้ เป็นการลงโทษสถานเบา

6. การใช้เวลานอก (Timeout)

เป็นการให้รางวัลในช่วงเวลาจำกัด เช่น นักเรียนที่คุยกันจะถูกตัดสิทธิ์ไม่ให้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ในช่วงเรียนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เด็กที่ร้องไห้ไม่หยุดอาจจะถูกส่งเข้าไป “ซัง” ไว้ในห้องนอนเป็นเวลา 5 นาที หรือจนกว่าจะหยุดร้องไห้ เป็นต้น การงดให้รางวัลควรกระทำให้เหมาะสม ควรงดในสิ่งที่เด็กชอบ และไม่ควรงดนานจนเกินไป

7. การทำสัญญากับเด็ก (Behavioral Contract)

เป็นการเซ็นสัญญาระหว่างครูกับนักเรียนในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นักเรียนสัญญากับครูว่าจะไม่ขโมยของของเพื่อนอีก ตลอดระยะเวลา 2 เดือน เป็นต้น สิ่งที่จะให้เด็กทำสัญญาควรเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถทำได้ ระยะเวลาในสัญญาไม่ควรนานเกินกว่าที่เด็กจะทำได้ มีการตรวจสอบตลอดเวลาว่าเด็กปฏิบัติตามสัญญาหรือไม่ หากผิดสัญญาควรมีการลงโทษ หากปฏิบัติตามสัญญาคงควรให้รางวัลแก่เด็ก

8. การลงโทษ (Punishment)

เป็นขบวนการในการขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เด็กแสดงออกและไม่ให้เด็กแสดงพฤติกรรมเช่นนี้อีกในอนาคต การลงโทษอาจเป็นการลงโทษด้วยวาจา เช่น การตำหนิ หรือการลงโทษทางกาย เช่น การเฆี่ยนตี เป็นต้น ครูพึงระวังว่า การลงโทษเป็นการหยุดพฤติกรรมไม่ใช่เป็นการเสริมพฤติกรรม หากลงโทษแล้วเด็กยังแสดงพฤติกรรมดังเดิมอีก แสดงว่าการลงโทษเป็นวิธีปรับพฤติกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กคนนั้น

9. การหล่อหลอมพฤติกรรม (Shaping)

เป็นการเลือกให้แรงเสริมเฉพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์เท่านั้น เช่น ห้องเรียน ครูชมนักเรียนที่ตั้งใจฟังครู ส่วนเด็กที่คุยกันนั้นครูไม่ตำหนิแต่ครูจะแสดงอาการไม่สนใจ การเลือกชมเฉพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

10. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)

ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก เด็กอาจยึดครูเป็นแบบอย่างในหลายด้านในการปรับพฤติกรรม หากครูไม่สามารถเป็นแบบอย่างได้ อาจใช้นักเรียนเป็นแบบอย่างก็ได้ เช่น ตัวอย่างของการพูดจาไพเราะ การมีสัมมาคารวะต่อครู การขยันหมั่นเพียร การรับผิดชอบสิ่งที่ครูมอบหมายให้ เป็นต้น

ความต้องการพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

เนื่องจากบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์เหล่านี้มีความสามารถจำกัดกว่าเด็กทั่ว ๆ ไป ดังนั้นครูต้องคำนึงว่า เด็กมีความต้องการอะไรบางอย่างเป็นพิเศษกว่าเด็กธรรมดา ครูจึงต้องมีความรู้ถึงความต้องการพิเศษของเด็กด้วย ความต้องการพิเศษมีดังนี้

1. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง

1.1 ความมั่นคงในครอบครัว คือ ต้องการมีพ่อแม่ที่ให้ความรัก ความเข้าใจตนและครอบครัวที่ไม่มีความแตกแยกกัน

1.2 ความปลอดภัยในสถานที่ที่เด็กต้องไปเกี่ยวข้องและคุ้นเคย ดังนั้นโรงเรียนที่สอนเด็กเหล่านี้ต้องทำให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจ และมั่นใจว่าเด็กมีความปลอดภัยขณะที่จะมาเรียนหรืออยู่ในโรงเรียน

1.3 ต้องการความมั่นคงและปลอดภัยขณะที่อยู่กับครูและเพื่อน ๆ

1.4 ต้องการความมั่นคงในกิจวัตรประจำวัน เช่น ต้องการทำอะไรด้วยตนเองได้

2. ต้องการได้รับความรักและเป็นผู้ให้ความรัก บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์มีความคำนึงถึงความรักมากกว่าปกติ เพราะเด็กจะถามครูอยู่ทุก ๆ วัน ว่ารักเขาไหม และจะไม่ยอมถ้าครูบอกว่าไม่รัก เป็นต้น ถ้าเด็กรักครูหรือเพื่อนคนใดจะพยายามหาสิ่งของต่าง ๆ มาให้ เพื่อให้ครูและเพื่อนรักตนด้วย นอกจากนี้ยังต้องการความสนใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ที่พ่อแม่ทอดทิ้ง จะมีความต้องการความรักจากครูและเพื่อนเพิ่มขึ้นอีกเป็นทวีคูณ

3. ต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนฝูง ต้องการให้เพื่อนยอมรับเป็นสมาชิกของกลุ่ม ถ้าเพื่อน ๆ ไม่ยอมรับเข้ากลุ่ม เด็กจะเสียใจมาก บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ส่วนมากจะไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง ทั้งนี้เพราะพูดกับเพื่อน ๆ ที่เป็นเด็กปกติไม่รู้เรื่อง คำพูดก้าวร้าว บุคลิกภาพผิดปกติ ขาดวุฒิภาวะ นอกจากนี้มักจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกในทางที่ไม่ดีให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน กล่าวคือมีความกล้าที่จะไปตีร้นพันแทงคนอื่น มีความกล้าที่จะหยิบฉวยของของคนอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเพียงแต่ให้เพื่อน ๆ ยอมรับเข้ากลุ่มเท่านั้น

4. ต้องการได้รับความยกย่องนับถือว่าเป็นคนมีความสามารถ เรื่องนี้เป็นการยากมากสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ แต่เพื่อสนองความต้องการพิเศษที่จำเป็นต้องยกย่องชมเชยเด็กเมื่อสามารถทำบางสิ่งบางอย่างสำเร็จ แม้จะเห็นว่าเป็นสิ่งง่าย ๆ ครูต้องชมเด็กทุกครั้งที่ได้ก็สามารถตอบคำถาม แม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตาม ครูจะต้องพูดติดปากเสมอว่า เก่ง ดี ดีมาก วาดรูปได้สวย ทำถูกต้องแล้ว น่ารัก ขยัน เป็นต้น หากครูไม่เข้าใจ แต่กลับใช้ถ้อยคำที่ทำให้เด็กท้อถอย เด็กเหล่านี้จะไปแสดงออกในทางที่ไม่ดีนอกโรงเรียน เช่น ขโมยของผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อทดแทนคำพูดของเพื่อน ๆ เท่านั้น

5. ต้องการความเป็นอิสระและต้องการเป็นผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ บ้าง ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ต้องคอยอาศัยคนอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลาไม่ค่อยเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น หากเด็กเหล่านี้ต้องการความเป็นอิสระบ้าง ครูควรจัดให้โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ไม่ใช่คอยควบคุมเพื่อให้เด็กได้ทำอะไรได้ด้วยตนเอง และฝึกให้มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอีกด้วย

6. ต้องการประสบการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ และกิจกรรมใหม่ ๆ บาง สิ่งเหล่านี้ เด็กปกติสามารถคิดค้นและสร้างสรรค์ได้ แต่เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ไม่สามารถทำได้ ดังนั้นครูที่สอนต้องพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กเหล่านี้ได้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ แปลก ๆ เพื่อเป็นการฝึกหัดให้เด็กคิดบ้าง

การจัดการพฤติกรรมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

การจัดการพฤติกรรมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ มีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย ดังนี้

เทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรมสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์สู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ควรใช้เทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรมดังนี้

1. การให้แรงเสริมหรือรางวัล

การเรียนรู้เกิดขึ้นจากผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมของเด็กในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ถ้าผลกระทบนั้นเป็นที่น่าพึงพอใจสำหรับเด็ก เด็กก็มักชอบกระทำการนั้นซ้ำอีก แต่ถ้าผลที่เกิดขึ้นไม่น่าพึงพอใจ เด็กก็จะลดการกระทำหรือทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ น้อยลง ในที่นี้เราจะกล่าวถึงเฉพาะผลที่ตามมาในทางที่น่าพึงพอใจ เพื่อที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นในทางที่น่าพึงพอใจนั้นมีชื่อเรียกว่า “แรงเสริมทางบวก” และมักจะหมายถึงรางวัล (Rewards)

รางวัล คือ บางสิ่งบางอย่างที่เด็กจะพยายามทำงานเพื่อให้ได้มา เช่น ทำงานเพื่อหวังให้ได้คำชมหรือขนม สิ่งของที่แตกต่างกันนั้นจะใช้เป็นรางวัลสำหรับเด็กในกรณีต่าง ๆ กัน ผู้ใช้จะต้องรู้จักเลือกแรงเสริมที่จะเหมาะสมกับเด็ก การชมว่า “เก่ง” อาจจะใช้ได้ผลดีกับเด็กคนหนึ่งแต่อาจจะใช้ได้ผลไม่ดีกับเด็กอีกคนหนึ่ง ผู้ใช้ต้องสังเกตว่า การให้รางวัลชนิดไหนมีประสิทธิภาพที่สุด และจะต้องถูกใช้ทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาออกมา

2. การกระตุ้นเตือน (Prompting)

เป็นเทคนิคสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ในการช่วยเหลือเด็กให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ การกระตุ้นเตือนทางกาย คือ การจับมือของเด็กให้ทำงาน การกระตุ้นด้วยท่าทาง คือ การสาธิตหรือแสดงวิธีปฏิบัติงานให้เด็กดู และเลียนแบบกับการชี้แนะ อาจด้วยนิ้ว หรือด้วยใบหน้า สายตา และการกระตุ้นด้วยวาจา คือ การออกคำสั่งซ้ำ หรือชี้แจงด้วยคำพูด

3. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis)

คือ การแตกงานออกเป็นขั้นตอนเล็ก ๆ ที่เด็กสามารถกระทำสำเร็จ ซึ่งแต่ละขั้นตอนของงานจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้

4. การตะล่อมกล่อมเกล้า (Shaping)

คือ การสอนพฤติกรรมที่ย่างก้าวขึ้นด้วยวิธีการดังนี้

4.1 การสอนแบบเดินหน้า คือ การสอนตามลำดับขั้นตอนของการวิเคราะห์งาน

4.2 การสอนแบบถอยหลัง คือ การนำขั้นตอนสุดท้ายของงานมาสอนก่อน และจะต้องให้รางวัลทุกครั้งแก่การตอบสนองในขั้นตอนที่เด็กกระทำได้ ซึ่งขั้นตอนเหล่านั้นจะต่อเนื่องไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. การเลียนแบบ

โดยจากกริยาท่าทางและคำพูด ซึ่งช่วยให้เด็กคุ้นเคยกับแบบอย่างที่ผู้อื่นแสดงออก และจะสามารถเลียนแบบอย่างของพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้ต่อไป

การจัดการเรียนรู้สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

หลักสูตร

หลักสูตรสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ควรมีลักษณะสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของเด็กประเภทนี้ จึงมีความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรสำหรับนักเรียนทั่วไปให้เหมาะสมกับเด็กประเภทนี้ โดยเฉพาะหลักสูตรสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ควรมีเนื้อหาครอบคลุม ดังนี้

1. วิชาสามัญ
2. การพัฒนาความคิดรวบยอดต่อตนเอง
3. พฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม
4. กลวิธีในการจัดการกับความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

การจัดหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาของการจัดการศึกษาพิเศษ ปรัชญาการศึกษาพิเศษข้อหนึ่งระบุว่า ในการจัดการศึกษาพิเศษนั้น ควรจัดเพื่อสนองความต้องการและความสามารถของเด็กและเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของเด็ก หากข้อบกพร่องของเด็กได้รับการแก้ไขแล้ว ควรส่งเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปโดยเร็วที่สุด ดังนั้นหากเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์สามารถเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้ ควรส่งเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปเต็มเวลา และมีบริการอื่นเพื่อช่วยขจัดข้อบกพร่องของเด็ก เด็กที่เรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้นั้นเรียนหลักสูตรเดียวกันกับหลักสูตรสำหรับเด็กทั่วไป แต่ถ้าหากเด็กมีพฤติกรรมที่รุนแรงจนกระทั่งไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้เด็กเหล่านี้ จึงควรเรียนในหลักสูตรพิเศษ จนกระทั่งเด็กมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับมากขึ้นพอที่จะเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้ จึงส่งเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไป ดังนั้นหลักสูตรสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์อาจมี 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรสำหรับเด็กทั่วไป และหลักสูตรพิเศษ

หลักสูตรพิเศษสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาและวิธีการที่มุ่งขจัดความบกพร่องทางพฤติกรรมของเด็ก หลักสูตรดังกล่าวจึงควรเน้นทักษะทางสังคม เนื่องจากบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ขาดทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเรียนของเด็ก ทักษะทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนและผู้อื่น หลักสูตรที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มี 2 หลักสูตร เป็นหลักสูตรพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

1. หลักสูตรในระดับประถมศึกษา หลักสูตรที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มีชื่อว่า ACCEPTS ซึ่งย่อมาจาก A Curriculum for Children's Effective Peer and Teacher Skill (Walker, et.al., 1983, อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาการศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10. 2550) หลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ

เพื่อเตรียมบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ความพร้อมที่เรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป เนื้อหาของหลักสูตรเกี่ยวกับการฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ในหลักสูตรที่มีทักษะที่นักเรียนจะต้องเรียนทั้งหมด 28 ทักษะ แบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ

1. ทักษะในชั้นเรียน
2. ทักษะเบื้องต้นในการติดต่อกับผู้อื่น
3. ทักษะในการคบเพื่อน
4. ทักษะในการรักษาความเป็นมิตรกับผู้อื่น
5. ทักษะในการแก้ปัญหา

ทักษะในชั้นเรียนเป็นทักษะที่จำเป็น ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนหนังสือได้ เช่น ทักษะในการฟัง คำสั่งคำสอนของครูด้วยความตั้งใจ ทักษะในการปฏิบัติตามคำสั่งครู เป็นต้น ส่วนทักษะอื่น ๆ เป็นทักษะในการปฏิบัติต่อเพื่อนและผู้อื่น

2. หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มีชื่อว่า Structured Learning Curriculum (Golstien. et al. 1980, อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาการศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10. 2550) เป็นหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาที่มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตรแรก แต่มีเนื้อหาต่างกัน หลักสูตรนี้ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น 50 ทักษะ จำแนกได้เป็น 6 หมวด คือ

1. ทักษะเบื้องต้นทางสังคม
2. ทักษะความก้าวหน้าทางสังคม
3. ทักษะเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด
4. ทักษะในการขจัดความก้าวร้าว
5. ทักษะในการขจัดความเครียด
6. ทักษะในการวางแผน

หลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายเฉพาะแต่ละพฤติกรรมมีวิธีฝึกทักษะตลอดจนวิธีประเมินผล เมื่อนักเรียนเรียนจบหลักสูตรนี้แล้วจะถูกส่งไปเรียนร่วมกับเด็กทั่วไป

หลักสูตรทั้งสองนี้ ได้นำมาทดลองแล้ว ปรากฏว่าเป็นหลักสูตรที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างดี แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนได้ทุกปัญหา จึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการใช้หลักสูตรนี้ ควรใช้วิธีการปรับพฤติกรรมของนักเรียนควบคู่กันไปด้วยจึงจะได้ผลสมบูรณ์

วิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

การจัดการเรียนการสอนอาจกระทำได้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อไปนี้

1. จัดให้เรียนในชั้นพิเศษ และได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมในด้านการปรับพฤติกรรม
2. จัดให้เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนทั่วไป โดยนักเรียนอยู่ในชั้นพิเศษตลอดเวลา
3. จัดให้เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนทั่วไป โดยให้เด็กมีโอกาสไปเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปในชั้นปกติ

ในบางเวลา

4. จัดให้เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนพิเศษหรือศูนย์การศึกษาพิเศษ
 5. จัดให้ครูการศึกษาพิเศษไปสอนตามบ้าน โดยเฉพาะในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาทางพฤติกรรม
- ในชั้นรุนแรง มีอาจเข้ารับการบริการทางการศึกษาจากโรงเรียนได้

ชั้นพิเศษควรเป็นชั้นเล็ก ๆ มีนักเรียนไม่มากนักและควรมีครูผู้ช่วยอย่างน้อย 1 คน สำหรับเด็ก 1 กลุ่ม

ในการเรียนการสอนครูควรนำกลวิธีในการปรับพฤติกรรมมาใช้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มาเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียน นักเรียนจะได้รับการกระตุ้นให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทีละน้อย และตามลำดับขั้นโดยเน้นความสำเร็จของนักเรียนเป็นหลัก

การเรียนการสอนควรมีทั้งการสอนเป็นรายบุคคล และสอนเป็นกลุ่มย่อย ๆ เมื่อนักเรียนมีพัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ที่ดีพอที่จะสอนเป็นกลุ่มย่อยได้ ควรสอนเป็นกลุ่มย่อย ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสฝึกและพัฒนาทักษะทางสังคมและการเข้ากับเพื่อน ก่อนที่จะกลับเข้าไปเรียนในโรงเรียนทั่วไป

นักเรียนทุกคนควรมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนเฉพาะบุคคล การประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนจะต้องเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในแผนนี้ จุดมุ่งหมายที่กำหนด แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลควรเน้นความสำเร็จทางการเรียน การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อตนเอง พัฒนาการทางสังคม ตลอดจนการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นและสิ่งแวดล้อม

นวัตกรรมและเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

การใช้สื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

สื่อ หมายถึง เครื่องมือต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อช่วยถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์จากนามธรรมสู่รูปธรรมไปสู่ผู้เรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ต้องเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ การเรียนรู้ที่จะให้ได้ผลดีที่สุด คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 สื่อจะต้องเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากที่จะสัมผัส สื่อที่ดีต้องเป็นสื่อที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลายทักษะ สำหรับนักเรียนประเภทนี้ โดยทั่วไปแล้วครูสามารถส่งเสริมพัฒนาการ เช่นเดียวกับนักเรียนทั่วไป แต่ขั้นตอน ในการสอน อาจแบ่งย่อยเป็นหลายขั้นตอน

สื่อสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

1. เป็นสื่อของจริง สื่อธรรมชาติ
2. เป็นสื่อที่ผู้เรียนคุ้นเคย พบเห็นบ่อย ๆ
3. เป็นสื่อที่มีความปลอดภัยต่อตัวนักเรียน
4. เป็นสื่อที่พัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ให้ครบทุกด้าน

ประเภทของสื่อและรายละเอียดเกี่ยวกับสื่อ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนได้ใช้ศึกษาหาความรู้และเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนและผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา ทักษะพื้นฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู คู่มือผู้ปกครอง แผ่นพับหรือโปสเตอร์ โปรแกรมการฝึกการประเมิน เป็นต้น

2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อและอุปกรณ์ในการพัฒนาทักษะพื้นฐานและส่งเสริมการเรียนรู้และการเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐานด้านอาชีพของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง เกมการศึกษา ของเล่นที่พัฒนาทักษะ บัตรคำ บัตรภาพ พร้อมคู่มือการใช้สื่ออุปกรณ์ เป็นต้น

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อในการจัดการเรียนการสอนของครูและเป็นสื่อที่ให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานและการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยหรือจากการศึกษาทางไกล เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เทปเสียง วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4. สื่อประสม เป็นชุดการเรียนการสอนสำเร็จรูป ที่ประกอบด้วยเอกสาร วัสดุสื่ออุปกรณ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. การเรียนรู้ด้วยตัวเอง (Self Access Learning Center) การเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เอกสาร หรืออื่น ๆ ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานภาษา การอ่าน การเขียนหรือพื้นฐานในเรื่องนั้น ๆ แล้ว หรือได้รับการสอน การแนะนำ การฝึกฝนให้เข้าใจก่อนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตารางแสดงลักษณะสื่อแต่ละประเภท

ประเภทสื่อ	ลักษณะสื่อ	ตัวอย่าง
1. สื่อสิ่งพิมพ์	1. สื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้และภาษา 2. สื่อส่งเสริมทักษะการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ 3. สื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเอง 4. คู่มือการใช้สื่อแต่ละประเภท	- หนังสือนิทานต่างๆ - หนังสือเรียน ของจริง ภาพ - पोस्เตอร์ หนังสือของจริง - หนังสือ / แผ่นปลิว
2. สื่อวัสดุ อุปกรณ์	1. สื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ 2. สื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก 3. สื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา 4. สื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ 5. สื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านประสาทสัมผัส 6. สื่อกายภาพบำบัด 7. สื่อกิจกรรมบำบัด 8. สื่อส่งเสริมทักษะด้านสังคมนิสัย 9. สื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเอง 10. สื่อส่งเสริมทักษะการเตรียมความพร้อม	- บันได กระดานทรงตัว - กรรไกร ลูกบิด เกม - เกมการศึกษา หุ่น ของเล่น - ของจริง ฯลฯ - ของเล่น ของจริง - อ่างน้ำวน ลูกบอลยักษ์ - เกม / ของเล่น - เกม / ของเล่น - ของจริง หุ่นจำลอง ของเล่น - ของจริง หุ่นจำลอง ของเล่น
3. สื่อ อิเล็กทรอนิกส์	1. วีดิทัศน์ 2. สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน 3. สื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา	- เกม สารคดี นิทานภาพยนตร์ - เกม / บทเรียน / โปรแกรม - เกม โปรแกรม
4. สื่อประสม	ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	- ชุดการเรียนต่าง ๆ

ขั้นตอนการใช้สื่อ

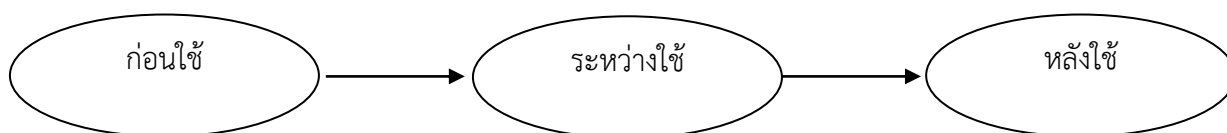
การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนของครู สามารถใช้ได้ทุกขั้นตอนหรือ สื่อบางชนิดอาจใช้ได้เฉพาะตอนใดตอนหนึ่งเท่านั้น สื่ออาจใช้ได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากรู้เรื่องราวต่อไป หรือโยงเนื้อหาที่เรียนมาแล้วให้ต่อเนื่องกัน เช่น เทปเพลง เทปนิทาน รูปภาพ เป็นต้น
2. ขั้นดำเนินการ เป็นการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา ของจริง หรือสิ่งที่นักเรียนต้องการจะรู้ นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงกับสื่อ นั้น ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เช่น เครื่องมือทดลองต่าง ๆ พืชผัก ผลไม้ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น
3. ขั้นสรุป เป็นการใช้สื่อสรุปเนื้อหาสำคัญในเวลาสั้น ๆ เช่น บัตรภาพ บัตรคำ เทปคำคล้องจอง เทปเพลง แบบทดสอบ เป็นต้น

การประเมินสื่อ

ในการใช้สื่อการเรียนการสอนต้องมีการประเมินสื่อทุกชิ้นที่นำมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสำหรับครู หรือสื่อสำหรับนักเรียน เพื่อดูว่าสื่อที่ใช้มีปัญหาอย่างไร เมื่อนำไปใช้แล้วมีผลสัมฤทธิ์อย่างไร บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ สำหรับนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาสื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการประเมินการใช้สื่อ

ก่อนใช้ สภาพสื่อเป็นอย่างไร

ระหว่างการใช้ เป็นไปตามขั้นตอนหรือกระบวนการที่ตั้งไว้หรือไม่

หลังใช้ เกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด

(กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กระทรวงศึกษาธิการ : 2535 .43-45)

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

การจัดควรพิจารณาถึงองค์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อมในปัจจุบันของแต่ละคน อาทิ ที่พักอาศัย สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน และในชุมชน โดยอาศัยการสังเกตว่าสภาพแวดล้อมนั้น เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตนอย่างไร และให้จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ให้โอกาสในการดำรงชีวิตการศึกษาตลอดจนการใช้เวลาว่างและนันทนาการ
2. ส่งเสริมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งทางกาย จิตใจ วัตถุและสังคม
3. ส่งเสริมความมั่นคง เพิ่มพูนความรู้ มิตรภาพ และการให้การช่วยเหลือทางสังคม

สำหรับการจัดสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน โดยเฉพาะห้องเรียน มีหลายอย่าง ที่จะช่วยปรับปรุงปัญหาได้ ดังนี้

เด็กควรนั่งใกล้โต๊ะของครูให้ครูมี
โอกาสได้รับรู้ว่าเด็กทำอะไร
และควบคุมเขา

สิ่งที่ทำให้เขาไขว่เขวควรมีน้อยที่สุด
เช่น พัดลม หน้าต่างหรือประตูที่
เปิดบ่อยๆ สถานที่ที่มีรถตดเยาะๆ

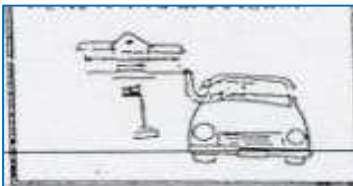
เด็กควรนั่งข้างหน้าห้องและหัน
หน้าให้คนอื่น

เด็กควรอยู่กับนักเรียนอื่นหลาย
คนที่เป็นตัวอย่างที่ดี

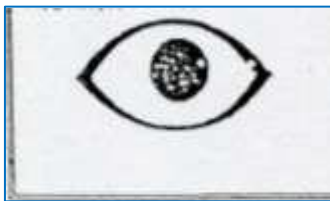
การเปลี่ยนโรงเรียนหรือความ
เปลี่ยนแปลงในโรงเรียนเป็นเวลา ที่
ให้เด็กมีปัญหามาก ครตอง เข้าใจสิ่ง
นี้ และช่วยเหลือเด็ก

ครูต้องสนใจเด็กเมื่อเขาทำ
กิจกรรม ไม่ต้องสนใจเด็กเมื่อเขา
วุ่นวาย เท่านั้น

เมื่อครูออกคำสั่งกับเด็ก ครตอง
จ้องตาเด็กและบอกคำสั่งที่ชัดเจน
และสั้นกระชับ ให้แก่เด็ก

คำสั่งที่ใช้ประจำและสงที่
คาดหมายเอาไว้ของครูควรมี
ความคงที่

ครูควรให้รางวัลมากกว่าการ
ลงโทษ ให้เด็กมีโอกาสคิดเกี่ยวกับ
ตนเอง

(โปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชา การศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคล
ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10. 2550)

การวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ เป็นสิ่งหนึ่งที่จะพัฒนาความก้าวหน้าของนักเรียน สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ควรคำนึงถึงการวัดผลประเมินผลดังนี้

1. หลักการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้

- 1.1 ให้มีการวัดผล ประเมินผลในแต่ละกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการ
- 1.2 ให้มีการวัดผล ประเมินผลก่อน ระหว่าง และสิ้นสุดการจัดกิจกรรม
- 1.3 การวัดผล ประเมินผลการจัดกิจกรรม ให้ดำเนินทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม เพื่อดูความก้าวหน้าของพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน

2. จุดมุ่งหมายของการวัดผล ประเมินผล

- 2.1 การวัดผล ประเมินผลก่อนการจัดกิจกรรม เพื่อประเมินความพร้อมและความรู้พื้นฐานของนักเรียน เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมในแต่ละรายบุคคล
- 2.2 การวัดผล ประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรม เพื่อทราบความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนและปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น
- 2.3 การวัดผล ประเมินผล เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม เพื่อประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการของนักเรียน

3. การวัดผล ประเมินผล

- 3.1 ต้องประเมินพัฒนาการของผู้เรียนครบทุกด้านเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอเนื่องตลอดปี
- 3.2 เน้นการประเมินตามสภาพความเป็นจริงจากการสังเกตพฤติกรรม การบันทึกข้อมูล การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ แฟ้มสะสมงานที่แสดงถึงความสามารถหรือพัฒนาการแต่ละทักษะของนักเรียนเป็นรายบุคคล

4. วิธีการวัดผล ประเมินผล

การวัดผล ประเมินผลการจัดกิจกรรม ให้ประเมินจากสภาพจริงของการจัดกิจกรรม (Authentic-Assessment) ซึ่งต้องคำนึงถึงประเด็นดังนี้

1. วิธีการวัดผล วิธีการวัดผลอาจทำได้หลายวิธี โดยผู้สอนเลือกใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียน ธรรมชาติของวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ซึ่งวิธีการวัดผลอาจใช้ดังนี้

วิธีที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน โดยใช้แบบสำรวจรายการและแบบบันทึกพฤติกรรม

ก. แบบสำรวจรายการ (Checklists) จะช่วยบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหา

ข. แบบบันทึกพฤติกรรม ครูจะต้องใช้บันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนในแต่ละระดับชั้นเรียน และทุกเรื่องที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร แล้วนำคะแนนที่ประเมินได้จากการสำรวจมาหาคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนแต่ละคน

วิธีที่ 2 แฟ้มสะสมผลงาน

แฟ้มสะสมผลงาน คือ การประเมินความสำเร็จของนักเรียนจากผลงานที่เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุด หรือ งาน ที่แสดงความก้าวหน้าที่นักเรียนเก็บสะสมในแฟ้ม สมุด ก่อ่ง หรือกระเป๋ แล้วแต่ลักษณะของงานอาจมี หนึ่งชิ้นหรือมากกว่า ซึ่งเพียงพอที่จะแสดงถึงความพยายาม ความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนใน เรื่องที่ มอบหมายตามจุดประสงค์การเรียนรู้

1. การประเมินผลการเรียนจากแฟ้มสะสมผลงาน การประเมินผลการเรียนจากแฟ้มสะสม ผลงาน สามารถประเมินได้จากแฟ้มสะสมของนักเรียนแต่ละคน และจากแฟ้มสะสมผลงานกลุ่ม

2. การประเมินค่าผลงาน

เป็นการประเมินเพื่อดูความพยายามและพัฒนาการส่วนบุคคลมากกว่า ที่จะไปเปรียบเทียบกับ คนอื่น ๆ และให้คะแนนของงานทุกชิ้น เพื่อเป็นการประเมินสะสมการเรียนของนักเรียน

2. เกณฑ์การประเมินผล

2.1 เกณฑ์การประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา อาจใช้ระดับการประเมินดังนี้

แบบที่ 1 ประเมินผลการเรียนรู้แต่ละจุดประสงค์ โดยกำหนดช่วงคะแนนเป็นร้อยละ

ผลการประเมินจุดประสงค์	ความหมาย	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ
4	ผลการเรียนดีมาก	ผู้สอนสามารถกำหนดช่วงคะแนน ตามความเหมาะสมกับนักเรียน ธรรมชาติของวิชาและจุดประสงค์ การเรียนรู้
3	ผลการเรียนดี	
2	ผลการเรียนปานกลาง	
1	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด	
0	ผลการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์	

แบบที่ 2 ประเมินผลการเรียนรู้แต่ละจุดประสงค์ โดยประเมินค่าพฤติกรรมการเรียนรู้

ผลการประเมินรายจุดประสงค์	ความหมาย
4	ทำได้ถูกต้องด้วยตนเองทั้งหมด
3	ทำได้เกือบถูก
2	ทำได้บ้าง ไม่ได้บ้าง
1	ครูกระตุ้นเตือนทั้งหมด (ทางกาย ทำทาง วาจา)
0	นักเรียนไม่ตอบสนองหรือไม่ถูก

การกำหนดเกณฑ์การประเมินผลผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละวิชาต้องให้สอดคล้องกับผู้เรียนและลักษณะธรรมชาติ ดังนี้

1. รายวิชาที่กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดทักษะความรู้ และความจำ เช่น นักเรียนรู้จักภาชนะที่รับประทานหรือนักเรียนบอกประโยชน์ของพืชได้ อาจใช้เกณฑ์การประเมินแบบที่ 1 ซึ่งถ้าได้ผลการเรียนระดับ 1 ขึ้นไปถือว่า ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

2. รายวิชาที่กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดทักษะปฏิบัติ และทักษะความชำนาญการ เช่น นักเรียนทำความสะอาดภาชนะรับประทานอาหารได้สะอาด หรือนักเรียนแปรงฟันได้ถูกวิธี หรือ นักเรียนทำไข่เค็มได้ ผู้เรียนจำเป็นต้องผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดในระดับที่ดี สามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้ อันเป็นพื้นฐานที่สามารถไปเรียนรู้ทักษะที่สูงขึ้น หรือสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและประกอบอาชีพได้ จึงควรใช้วิธีการประเมินแบบที่ 2 ซึ่งผู้เรียนได้ผลการเรียนระดับ 4 จำนวนกี่ครั้งขึ้นอยู่กับปัจจัย ดังนี้

ผู้เรียน หากผู้เรียนมีความบกพร่องมากถึงระดับรุนแรง อาจกำหนดให้ผู้เรียนได้ระดับ 4 ติดต่อกันหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนเรียนรู้และเกิดทักษะนั้น ๆ จริง เช่น ได้ผลการเรียนในจุดประสงค์ที่กำหนดระดับ 4 ติดต่อกัน 6 ครั้ง จึงจะผ่านและไปเรียนในจุดประสงค์ต่อไป เป็นต้น หากผู้เรียนมีความบกพร่องไม่มากนัก และเรียนรู้ได้เร็ว อาจกำหนดให้ได้ระดับ 4 ติดต่อกัน 2 ครั้ง ถือว่าผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดให้หากเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ยากหรืออันตราย เช่น นักเรียนสามารถใช้ก้านนำไฟฟ้าได้ ควรกำหนดให้ผู้เรียนได้ระดับ 4 ติดต่อกันหลาย ๆ ครั้ง จึงจะให้ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อความปลอดภัยและให้แน่ใจว่าผู้เรียนผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ นั้น ๆ จริง

2.1 เกณฑ์การประเมินผลรายวิชา กำหนดเกณฑ์การประเมินผลรายวิชาดังนี้

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ
4	ผลการเรียนดีมาก	80-100
3	ผลการเรียนดี	70-79
2	ผลการเรียนปานกลาง	60-69
1	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด	50-59
0	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	0-49

(กศก, มปป: อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชา การศึกษาพิเศษ เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10. 2550)

การวัดผลประเมินผลตามวิธีการที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) การวัด และ ประเมินผลแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นการรายงานผลการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลว่า บรรลุเป้าหมายระยะยาว 1 ปี โดยสถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้รับผิดชอบนำผลการประเมินการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเสนอต่อคณะกรรมการ
2. คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล พิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ จากแบบสรุปผลการประเมินในประเด็น ดังต่อไปนี้
 - 2.1 เป้าหมายระยะยาว 1 ปี / จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม / เกณฑ์การประเมิน
 - 2.2 ผลการประเมินการพัฒนาความสามารถผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดของผู้เรียนแต่ละคน
 - 2.3 กำหนดแนวทางการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อการส่งต่อ
3. ผู้รับผิดชอบทบทวน ปรับปรุง แก้ไข แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถ เรียนตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน เกณฑ์การประเมิน เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการอื่นใดทางการศึกษาพร้อมจัดทำรายงานผล ปีละ 2 ครั้ง

กรณีศึกษา

กรณีศึกษาเด็กอารมณ์สับสนแปรปรวน : ความร้ายในความรัก (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2545 เก็บความจากสยามรัฐ ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 15 กรกฎาคม 2542 (ชื่อที่ใช้ไม่ใช่ชื่อจริง))

สุดสยองขวัญ เหลือที่จะกล่าวสำหรับคดีที่นายเต็มศักดิ์ นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งฆ่านายโชคชัย เพื่อนรักที่อยู่อีกมหาวิทยาลัยหนึ่งด้วยการรัดคอ เอาผ้าเทปปิดปากปิดจมูก ใส่กุญแจมือไพล่หลัง แล้วยึดศพเพื่อนใส่ท้ายรถเก๋งของผู้ตายนำไปจอดทิ้งไว้ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งย่านปทุมธานี คล้อยหลังอีก 3 วัน คดีจึงเริ่มต้น โดยตำรวจที่เดินผ่านรถคันนั้นรู้สึกประหลาดใจที่มีกลิ่นเหม็นโชยมาอย่างรุนแรงจากรถที่ไม่มีเจ้าของที่จอดทิ้งไว้ เมื่อเปิดประตูท้ายรถออกมา ทุกคนต่างตกตะลึง เมื่อพบศพชายวัยรุ่นอายุไม่เกิน 20 ปี นอนอยู่ในช่องเก็บของท้ายรถ สภาพศพ ศีรษะถูกคลุมด้วยถุงขยะสีดำ มีเทปกาวยัดติดแน่นหนา ส่วนมือทั้งสองข้างถูกสวมกุญแจมือไพล่หลังเอาไว้ เท้าทั้งสองข้างถูกมัดแน่นด้วยผ้าเทปและมีถุงขยะสีดำสวมทับอีกชั้น

ตำรวจใช้ความพยายามไม่นานนักก็สามารถจับกุมนายเต็มศักดิ์ ซึ่งยอมรับสารภาพว่าเป็นผู้ลงมือสังหารเพื่อนสนิทด้วยตนเอง ก่อนจะนำศพไปมัดใส่ที่ท้ายรถและขับไปทิ้งอำพรางคดี โดยมีสาเหตุจากความหึงหวงแฟนเก่าที่หันไปคบหากับผู้ตายเพื่อนรักที่สนิทสนมกันมาตั้งแต่เรียนอยู่โรงเรียนมัธยม ซึ่งในที่สุดกลายเป็น “เพื่อนแค้น” นายเต็มศักดิ์ได้บอกพ่อแม่ว่าที่ทำไมไปเพราะความโมโห ส่วนการฆาตกรรมนั้น ได้เตรียมการและลงมือฆ่าเพียงคนเดียว

สรุปสาระสำคัญ

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์นั้น การศึกษาพฤติกรรมของเด็กอาจกระทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความสนใจ โดยเริ่มจากการประเมิน คัดกรอง เบื้องต้น เพื่อให้ทราบปัญหาและสาเหตุ จึงวางแผนช่วยเหลือโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายในการช่วยเหลือและจัดการพฤติกรรมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องศึกษา

สำหรับผู้ศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ นอกจากหนังสือชุดการศึกษาด้วยตนเองแล้ว ผู้ศึกษาเองนั้นควรหาข้อมูลความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ การวางแผนการช่วยเหลือ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เพราะปัจจุบัน การศึกษาสำหรับคนพิการได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ไปมาก ผู้ศึกษาจึงควรหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ แหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องศึกษา เช่น

1. พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556

2. เว็บไซต์ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

<http://special.obec.go.th/special>

3. เว็บไซต์ กระทรวงศึกษาธิการ

www.moe.go.th

4. เว็บไซต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

www.edu.ku.ac.th

5. เว็บไซต์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

<http://education.dusit.ac.th>

6. เว็บไซต์กิจกรรมบำบัด ศูนย์กายภาพบำบัด คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

<http://www.pt.mahidol.ac.th/ptclinic>

7. ศูนย์วิชาการเพื่อการพัฒนาเด็กและวัยรุ่น

www.happyhomeclinic.com

ซึ่งหนังสือและเว็บไซต์เหล่านี้จะสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่อง ดังนี้

ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

การจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

หน่วยงานและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

หนังสือที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ

ชื่อหนังสือ E BOOK เด็กสมาธิสั้น : คู่มือสำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครอง
 ผู้เขียน สถาบันราชานุกูล
 ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2555
 รายละเอียด: คู่มือเล่มนี้เป็นการรวบรวมความรู้ทั้งจากตำราและจากข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างผู้ปกครอง ครูและครูการศึกษาพิเศษที่มีประสบการณ์กับเด็กสมาธิสั้น โดยรวบรวมลักษณะอาการที่พบได้บ่อย ปัญหาพฤติกรรมรวมถึงแนวทางการดูแลแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการปฏิบัติจริง

ชื่อหนังสือ **คู่มือครูสำหรับช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต**
 ผู้เขียน สถาบันราชานุกูล
 ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2551
 รายละเอียด: เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการในเด็กช่วงวัยรุ่นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อบุคลิกภาพในช่วงวัยผู้ใหญ่ ความสามารถตระหนักรู้ตนเอง ภาคภูมิใจในตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ และความเครียดได้ดี สร้างสัมพันธภาพที่เหมาะสมกับบุคคลอื่น และพัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหา อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาได้อย่างเป็นสุขและมีความสำเร็จในชีวิต

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชา การศึกษาพิเศษ เรื่องการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ เล่มที่ 10 : กรุงเทพฯ.
- _____. (2550). ชุดเอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชา การศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลสมาธิสั้น เล่มที่ 17: กรุงเทพฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11. พ.ศ.2555-2559.
- กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). คู่มือครูสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับประถมศึกษา. ม.ป.ท.
- คณิต เวชสุนทรเทพ. (2539). รายงานการศึกษาค้นคว้า ความรู้เรื่องภาวะปัญญาอ่อน รุ่นที่ 15. (เอกสารอัดสำเนาเป็นเล่ม) .
- ทัศนีย์ จันทะกุล. (2539). รายงานการอบรมครูการศึกษาพิเศษเพื่อรับวุฒิบัตร เรื่อง เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมในสถานสงเคราะห์.ม.ป.ท.
- ประเสริฐ ต้นสกุล.(2556). เฮเดน,ทอรี่ ร้อยประเมินหรือจะสู้...ครูคนหนึ่ง. กรุงเทพฯ: แพลนสारा.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2536). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ . กรุงเทพฯ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 : ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 128 ก.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 : ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก. ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2545). จิตวิทยาเด็กที่มีลักษณะพิเศษ.กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- สุขพัชรา ชิมเจริญ. (2542). คู่มือการเรียนรู้ร่วมสำหรับครูแกนนำที่สร้างนักเรียนเรียนร่วมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา . กรุงเทพฯ .
- _____. (2536). การจัดการศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม . กรุงเทพฯ.
- สมโรจน์ เอี่ยมสุภาจิต. (2549). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. (2535). หลักสูตรพิเศษการประเมินเทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรม. กรุงเทพฯ.
- Torey L. Hayden.(1981). *One Child*, Avon Books : New York . (USA Paper Back).
- Walker, et.al.,(1983). *Exceptional Lives : Special Education in Today's Schools*.

แบบทดสอบท้ายบท ชุดเอกสารศึกษด้วยตนเอง

วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เล่ม 13 การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

1. ลักษณะพฤติกรรม ทารุณสัตว์ ชกต่อย ทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่น จัดอยู่ในกลุ่มพฤติกรรมใดในลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. การก้าวร้าว – ก่อความ
- ข. การหนีสังคม
- ค. ความผิดปกติในการเรียน
- ง. ความวิตกกังวลและปมด้อย

2. ลักษณะพฤติกรรมไม่กล้าพูดไม่กล้าแสดงออกในชั้นเรียน บางคนมีความประหม่าอย่างเห็นได้ชัดเมื่อจำเป็นต้องออกไปรายงานหน้าชั้นเรียน จัดอยู่ในกลุ่มพฤติกรรมใดในลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. การก้าวร้าว – ก่อความ
- ข. การหนีสังคม
- ค. ความผิดปกติในการเรียน
- ง. ความวิตกกังวลและปมด้อย

3. ลักษณะพฤติกรรม ไม่พูดคุย ไม่เล่นกับเพื่อน ไม่ร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จัดอยู่ในกลุ่มพฤติกรรมใดในลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. การก้าวร้าว – ก่อความ
- ข. การหนีสังคม
- ค. ความผิดปกติในการเรียน
- ง. ความวิตกกังวลและปมด้อย

4. ข้อใดคือสาเหตุที่จะทำให้บุคคลมีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. สภาพครอบครัวแตกแยก
- ข. ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้
- ค. การถูกทอดทิ้ง
- ง. ถูกทุกข้อ

5. เด็กชายสุดหล่อ พ่อรวย แสดงพฤติกรรมคว่ำโต๊ะเรียนในห้องจนโต๊ะระเกะระกะเต็มไปหมด ครูจึงสั่งให้เด็กชายสุดหล่อ พ่อรวย จัดโต๊ะให้เป็นระเบียบเหมือนเดิม ยิ่งไปกว่านั้นครูยังสั่งให้ทำความสะอาดโต๊ะทุกตัวอีกด้วย วิธีปรับพฤติกรรมที่ครูใช้เป็นวิธีการวิธีใด

- ก. แรงเสริมเชิงลบ (Negative Reinforcement)
- ข. การลงโทษ (Punishment)
- ค. การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิด (Overcorrection)
- ง. การหยุดยั้ง (Extinction)

6. เด็กชายรูปงาม นามเพราะ มีพฤติกรรมชอบลุกออกจากที่นั่ง ครูแสดงอาการไม่สนใจแต่เมื่อเด็กร้องเรียนบ่อย ครูจะให้คำชม วิธีปรับพฤติกรรมที่ครูใช้เป็นวิธีการใด

- ก. แรงเสริมเชิงบวก (Positive Reinforcement)
- ข. การหยุดยั้ง (Extinction)
- ค. เบี้ยอรรถกร (Token Economy)
- ง. การหล่อหลอมพฤติกรรม (Shaping)

7. เด็กหญิงน้ำใส ใจจริง ทำงานส่งทันตามเวลาที่กำหนด ครูให้สติ๊กเกอร์ดาว ๑ ดวง และเมื่อเด็กหญิงน้ำใส ใจจริงนั่งเรียนจนจบคาบโดยไม่ลุกออกจากโต๊ะ ครูให้สติ๊กเกอร์ดาวเพิ่มอีก ๑ ดวง วิธีปรับพฤติกรรมที่ครูใช้เป็นวิธีการใด

- ก. แรงเสริมเชิงบวก (Positive Reinforcement)
- ข. การทำสัญญากับเด็ก (Behavioral Contract)
- ค. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)
- ง. เบี้ยอรรถกร (Token Economy)

8. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูหมั่นนักเรียนที่ตั้งใจฟังครู ส่วนเด็กที่คุยกันนั้นครูไม่ตำหนิแต่ ครูจะแสดงอาการไม่สนใจ การเลือกชมเฉพาะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นการปรับพฤติกรรมด้วยวิธีการใด

- ก. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Modeling)
- ข. การหล่อหลอมพฤติกรรม (Shaping)
- ค. การหยุดยั้ง (Extinction)
- ง. การทำสัญญากับเด็ก (Behavioral Contract)

9. การจัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องพฤติกรรมหรืออารมณ์ควรจัดในลักษณะใด

- ก. จัดให้เรียนในชั้นเรียนพิเศษและได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมในด้านปรับพฤติกรรม
- ข. จัดให้เรียนในชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ โดยให้เด็กมีโอกาสไปเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นปกติใน

บางเวลา

- ค. จัดให้ครูการศึกษาพิเศษไปสอนตามบ้าน
- ง. ถูกทุกข้อ

10. พฤติกรรมใดไม่จัดอยู่ในกลุ่มลักษณะพฤติกรรม ก้าวร้าว ก่อวุ่นเป็นอันตรายแก่ตนเองและผู้อื่น

- ก. ประทุษร้ายทางเพศ
- ข. ข่มขู่ คุกคาม หิวรื้อรัง กระตืบเท้า
- ค. ก่อวุ่นเพื่อ
- ง. โหดร้ายทารุณ รังแกสัตรี

11. พฤติกรรมใดไม่จัดอยู่ในกลุ่มลักษณะพฤติกรรม มีปัญหาปรับตัวทางสังคม มีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

- ก. ทำลายสาธารณสมบัติ
- ข. ลักขโมย
- ค. ซกต๋อย ทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่น
- ง. ไม่เคารพ ไม่เชื่อฟัง ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างรุนแรง

12. พฤติกรรมใดไม่จัดอยู่ในกลุ่มลักษณะพฤติกรรม มีความรู้สึกวิตกกังวลและบมด้อย อย่างรุนแรงสม่ำเสมอ

- ก. ไม่กล้าพูดไม่กล้าแสดงออก
- ข. แยกตัวอยู่คนเดียว ทำงานคนเดียวตลอดเวลา
- ค. เจ็บป่วยทางการเมื่อมาโรงเรียน
- ง. มีอาการประหม่าอย่างมากเมื่อให้ออกไปแสดง เช่น รายงาน

13. เมื่อใช้แบบคัดกรองแล้วพบว่าเด็กมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่ตรงกับลักษณะหรือพฤติกรรมนั้นๆตั้งแต่ก็ข้อขึ้นไป แสดงว่ามีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์

- ก. ๑ ใน ๕ ข้อ และตอบใช่ ๑ ข้อย่อยในข้อใดหนึ่ง
- ข. ๑ ใน ๕ ข้อ และตอบใช่ ๒ ข้อย่อยในข้อใดหนึ่ง
- ค. ๒ ใน ๕ ข้อ และตอบใช่ ๓ ข้อย่อยในข้อใดหนึ่ง
- ง. ๓ ใน ๕ ข้อ และตอบใช่ ๒ ข้อย่อยในข้อใดหนึ่ง

14. ข้อใดเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่ไม่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. จัดให้เด็กนั่งใกล้โต๊ะครูให้ครูมีโอกาสได้รับรู้ว่าเด็กทำอะไร
- ข. สิ่งที่ทำให้เด็กไขว้เขวควรมีน้อยที่สุด เช่น พัดลม หน้าต่าง หรือประตูที่เปิดบ่อยๆ
- ค. จัดให้เด็กอยู่กับนักเรียนอื่นหลายคนที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- ง. จัดให้เด็กทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีปัญหาพฤติกรรมเหมือนกัน

15. วิธีการส่งเสริมพฤติกรรมของบุคคล เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซ้ำอีก เมื่อได้รับคำชมหรือรางวัล เรียกว่า

- ก. การเสริมแรงทางบวก
- ข. การเสริมแรงทางลบ
- ค. เบี้ยอรรรถร
- ง. การหล่อหลอมพฤติกรรม

16. การแตกงานออกเป็นขั้นตอนเล็กๆ ที่เด็กสามารถกระทำสำเร็จ ซึ่งแต่ละขั้นตอนของงานจะนำไปสู่พฤติกรรมอันพึงประสงค์ เรียกว่า

- ก. การวิเคราะห์งาน
- ข. การกระตุ้นเตือน
- ค. การให้แรงเสริม
- ง. การทำสัญญากับเด็ก

17. ข้อใดจัดเป็นสื่อที่ไม่เหมาะสมกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. สื่อของจริง สื่อธรรมชาติ
- ข. สื่อที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคย พบเห็นบ่อย
- ค. สื่อที่เป็นนามธรรม
- ง. สื่อที่มีความปลอดภัยต่อตัวผู้เรียน

18. ข้อใดไม่ใช่ความต้องการพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. การเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนฝูง
- ข. การได้รับความยกย่องว่าเป็นคนมีความสามารถ
- ค. การมีคนคอยควบคุมดูแลตลอดเวลา
- ง. การได้รับความรักและเป็นผู้ให้ความรัก

19. ข้อใดไม่ใช่กลุ่มโรคที่มีโอกาสพบในบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

- ก. โรคซึมเศร้า
- ข. โรคสมองเสื่อม
- ค. โรคจิตเภท
- ง. โรคสมองพิการ

20. ข้อใดไม่ใช่อาการของโรคสมาธิสั้น

- ก. รอคอยไม่เป็น
- ข. ซุกซนมากกว่าปกติ
- ค. ควบคุมตนเองให้อยู่ในกฎกติกาได้
- ง. วอกแวกง่าย

เฉลยแบบทดสอบท้ายบท

ข้อ 1	ก.	ข้อ 11	ค.
ข้อ 2	ง.	ข้อ 12	ข.
ข้อ 3	ข.	ข้อ 13	ข.
ข้อ 4	ง.	ข้อ 14	ง.
ข้อ 5	ค.	ข้อ 15	ก.
ข้อ 6	ข.	ข้อ 16	ก.
ข้อ 7	ง.	ข้อ 17	ข.
ข้อ 8	ข.	ข้อ 18	ค.
ข้อ 9	ง.	ข้อ 19	ง.
ข้อ 10	ก.	ข้อ 20	ค.

แบบเขียนสะท้อนคิด (Reflection Paper)

คำชี้แจง : โปรดใช้คำถามต่อไปนี้ในการเขียนสะท้อนคิดจากการศึกษาด้วยตนเอง ไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ

1. ท่านได้ทราบอะไรจากการศึกษาชุดเอกสารศึกษด้วยตนเองฉบับนี้?
2. หากท่านได้รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนแก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ในห้องเรียน ท่านจะนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้อย่างไร
3. ท่านเคยมีประสบการณ์หรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ อย่างไร
4. ท่านวางแผนจะนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ไปปฏิบัติอย่างไร ในอนาคต

ภาคผนวก

ประเมินครั้งที่.....

แบบคัดกรองบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์

ชื่อ-นามสกุล (ด.ช. / ด.ญ. / นาย / นางสาว).....

วัน เดือน ปี เกิด..... อายุ ปีเดือน

ระดับชั้น วัน เดือน ปี ที่ประเมิน

คำชี้แจง

- ๑ แบบคัดกรองฉบับนี้เป็นแบบคัดกรองเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาเท่านั้น
- ๒ วิเคราะห์ลักษณะ/พฤติกรรม ของเด็กซึ่งเป็นลักษณะหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติอย่างมากหรือเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือได้เหมือนเด็กปกติทั่วไป และการที่เด็กไม่สามารถเรียนได้นั้น มิได้มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบทางสติปัญญา การรับรู้และสุขภาพ หรือความบกพร่องทางร่างกาย โดยทำเครื่องหมาย/ลงในช่อง “ ใช่ ” หรือ “ไม่ใช่ ” ที่ตรงกับลักษณะหรือพฤติกรรมนั้นๆ
- ๓ ผู้ทำการคัดกรองเบื้องต้นต้องผ่านการอบรมวิธีการใช้ และการประเมินตามแบบคัดกรองนี้ และควรสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด เช่น ผู้ปกครองหรือครู เพื่อให้เกิดความชัดเจนถูกต้อง
- ๔ ผู้คัดกรองควรจะมีอย่างน้อย ๒ คนขึ้นไป

ที่	ลักษณะ / พฤติกรรม	ผลการวิเคราะห์	
		ใช่	ไม่ใช่
๑	ก้าวร้าว ก่อวุ่นเป็นอันตรายแก่ตนเองและผู้อื่น		
	๑.๑ โหดร้าย ทารุณ รังแกสัตว์		
	๑.๒ ซกดย่ำ ทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่น		
	๑.๓ ข่มขู่ คุกคาม หิวรื้อรัง กระตือรือร้น		
	๑.๔ ก่อวุ่นเพื่อน		
๒	เคลื่อนไหวผิดปกติ		
	๒.๑ ไม่อยู่นิ่ง เคลื่อนไหวตลอดเวลาโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย		
	๒.๒ มีความสนใจสั้น สนใจบทเรียนไม่ได้นาน ขาดสมาธิในการเรียน		
๓	มีปัญหาปรับตัวทางสังคม มีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม		
	๓.๑ ทำลายสาธารณสมบัติ		
	๓.๒ ลักขโมย		
	๓.๓ วิวาทกับผู้อื่นเสมอ		
	๓.๔ ประทุษร้ายทางเพศ		
	๓.๕ ไม่เคารพ ไม่เชื่อฟัง ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างรุนแรง		
๔	มีความรู้สึกวิตกกังวลและปมด้อย อย่างรุนแรงสม่ำเสมอ		
	๔.๑ ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก		
	๔.๒ มีการประหม่อมามากเมื่อให้ออกไปแสดงออก เช่น รายงาน		

ที่	ลักษณะ / พฤติกรรม	ผลการวิเคราะห์	
		ใช่	ไม่ใช่
	๔.๓ มีอาการเจ็บป่วยทางกายเมื่อมาโรงเรียน		
	๔.๔ ร้องไห้บ่อย		
๕	หนีสังคม ปลีกตัวออกจากสังคม อันมีผลต่อการเรียน		
	๕.๑ ไม่พูดคุย ไม่เล่นกับเพื่อน		
	๕.๒ ไม่ร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดให้		
	๕.๓ เจ้าอารมณ์ รุนแรง		
	๕.๔ แยกตัวอยู่คนเดียว ทำงานคนเดียวตลอดเวลา		

เกณฑ์การพิจารณา

ถ้าตอบว่าใช่ ๑ ใน ๕ ข้อ และตอบใช่ ๒ ข้อย่อยในข้อหนึ่ง ถือว่ามีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ให้จัดบริการช่วยเหลือทางการศึกษาพิเศษ และส่งต่อให้แพทย์ตรวจวินิจฉัยต่อไป

ผลการคัดกรอง

☐ พบความบกพร่อง

☐ ไม่พบความบกพร่อง

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

ลงชื่อ ใบุฒิบัตร เลขที่.....(ผู้คัดกรอง)
(.....)

ลงชื่อ ใบุฒิบัตร เลขที่.....(ผู้คัดกรอง)
(.....)

คำยินยอมของผู้ปกครอง

ข้าพเจ้า(นาย / นาง / นางสาว)..... เป็นผู้ปกครองของ
(ด.ช. / ด.ญ. / นาย / นางสาว)

☐ ยินยอม ☐ ไม่ยินยอม ให้ดำเนินการคัดกรอง (ด.ช./ ด.ญ./ นาย / น.ส.).....
ตามแบบคัดกรองนี้

เมื่อพบว่ามีแนวโน้มเป็นผู้ที่มีความบกพร่องตามแบบคัดกรองข้างต้น ☐ ยินดี ☐ ไม่ยินดี
ให้จัดบริการช่วยเหลือทางการศึกษาพิเศษต่อไป

ลงชื่อ ผู้ปกครอง
(.....)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ